

مبانی مدیریت دولتی

(رشته مدیریت دولتی)

www.ketab.ir

دکتر طاهره فیضی سیاوش رضایی

سرشناسه	:	فیضی، طاهره، ۱۳۳۰-
عنوان و نام پدید آور	:	مبانی مدیریت دولتی (رشته مدیریت دولتی) / طاهره فیضی، سیاوش رضایی.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	شانزده، ۲۷۹ص.
فروست	:	دانشگاه پیام نور: ۲۲۹۷. گروه مدیریت: ۱۰۲ / ۱.
شابک	:	978 - 964 - 14 - 0344 - 9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا .
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۲۵۶.
یادداشت	:	نمایه.
موضوع	:	مدیریت - آموزش برنامه‌ای
موضوع	:	Management - Programmed instruction
پایه افزوده	:	رضایی، سیاوش، ۱۳۶۰-
شماره افزوده	:	دانشگاه پیام نور
شناسه زوده	:	Payam Noor University
رده‌بندی کنفر	:	۱۳۹۶ ف۹۲/ف۷۳۷ HD
رده‌بندی دیویی	:	۶۵۸/۰۷
شماره کتابشناسی می	:	۴۷۴۷۸۰۳

دانشگاه پیام نور

مبانی مدیریت دولتی

مؤلفان: دکتر طاهره فیضی، سیاوش رضایی

ویراستار علمی: دکتر سید مهدی زمانی

تهیه و تولید: دفتر تدوین و تولید کتب و مجری آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و توزیع دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول شهریور ۱۳۹۶

شابک: ۹ - ۰۳۴۴ - ۱۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 14 - 0344 - 9

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به دانشگاه پیام نور است. تولید، کپی یا خلاصه برداری، نشر و ترجمه، چاپ، افست، توزیع گسترده، تهیه CD و ... این اثر یا بخشی از آن اعم از متن، طرح پشت و روی جلد و... بدون اخذ مجوز کتبی از معاونت فناوری و پژوهش دانشگاه خلاف مقررات و تعرض به حقوق مادی و معنوی دانشگاه است. متخلفین وفق قانون حمایت از مولفان و مصنفان و هنرمندان دارای مسئولیت حقوقی و کیفری بوده و تحت پیگرد قرار می گیرند)

قیمت: ۱۴۰۰۰۰ ریال

فهرست

۱	فصل ۱: آشنایی با جوهرة مدیریت دولتی.....
۱	۱.۱. مقدمه.....
۲	۲.۱. اداره امور و مدیریت.....
۳	۱.۲.۲. مفهوم اداره امور.....
۴	۲.۲.۲. مفهوم مدیریت.....
۵	خودآزمایی ۱.....
۶	۳.۱. بخش عمومی و دولت.....
۷	۱.۳.۱. مفهوم بخش عمومی.....
۷	۲.۳.۱. مفهوم دولت.....
۸	الف) ویژگی‌های دولت.....
۹	ب) وظایف دولت.....
۱۰	خودآزمایی ۲.....
۱۲	۴.۱. مدیریت دولتی.....
۱۲	۱.۴.۱. آیا مدیریت دولتی همان اداره امور عمومی است؟.....
۱۴	۲.۴.۱. قلمرو مدیریت دولتی.....
۱۵	۳.۴.۱. رویکردهای مدیریت دولتی.....
۱۶	۴.۴.۱. مدیران دولتی به چه کسانی گفته می‌شود؟.....
۱۶	خودآزمایی ۳.....
۱۷	۵.۱. تفاوت‌ها و شباهت‌های مدیریت دولتی و مدیریت خصوصی.....
۱۸	۱.۵.۱. تفاوت‌های مدیریت دولتی و مدیریت خصوصی.....

۱۹	۲.۵.۱. شباهت‌های مدیریت دولتی و مدیریت خصوصی
۲۰	خودآزمایی ۴
۲۰	۶.۱. ماهیت مدیریت دولتی
۲۱	۱.۶.۱. ماهیت کار مدیریتی
۲۱	۲.۶.۱. علم یا هنر بودن مدیریت دولتی
۲۳	خودآزمایی ۵
۲۳	خلاصه فصل
۲۷	فصل ۱. مدیریت دولتی سنتی
۲۷	۱.۱. مقدمه
۲۹	۲. ریشه‌های اولیه مدیریت دولتی
۳۰	۱.۱.۲. مأموریت‌های اداری دوران باستان (اداره امور عمومی پیشین)
۳۱	۲.۲.۲. ظهور دولت مدرن
۳۱	دولت مدرن چیست؟
۳۲	خودآزمایی ۶
۳۲	۳.۲. مدیریت دولتی در دوران معاصر
۳۳	۱.۳.۲. اصلاحات قرن نوزدهم در انگلستان و آمریکا
۳۴	۲.۳.۲. آغاز علم مدیریت دولتی
۳۵	خودآزمایی ۷
۳۵	۴.۲. مدیریت دولتی سنتی
۳۶	۱.۴.۲. مفهوم مدیریت دولتی سنتی
۳۷	۲.۴.۲. پایه‌های نظری مدیریت دولتی سنتی
۳۷	الف) نظریه‌های سیاست و اداره
۳۷	نظریه ویلسون
۳۸	آشتی دادن نظریه و واقعیت
۳۹	گسترش شاخه‌های دولت
۴۰	تعامل سیاست و اداره
۴۰	مدیران بازیگران اصلی خط‌مشی
۴۱	ب) نظریه بوروکراسی وبر
۴۳	بوروکرات‌ها چه کسانی‌اند؟
۴۳	۳.۴.۲. ویژگی‌های مدیریت دولتی سنتی
۴۴	خودآزمایی ۸

۴۶	۵.۲. ظهور رویکردهای علمی مدیریت و نقش آن در تکامل مدیریت دولتی سستی
۴۷	۱.۵.۲. فردریک وینسلو تیلور، پدر مدیریت علمی (۱۸۵۶-۱۹۱۵)
۴۹	۲.۵.۲. مری پارکر فالت، اصلاحگر اجتماعی (۱۸۶۸-۱۹۳۳)
۵۰	۳.۵.۲. هنری فایول، نظریه پرداز اداری (۱۸۴۱-۱۹۲۵)
۵۲	۴.۵.۲. لوئر گیولیک: به سوی کارایی بیشتر (۱۸۹۲-۱۹۹۳)
۵۳	۶.۲. تأثیر مدیریت علمی بر مدیریت دولتی سستی
۵۳	خودآزمایی ۹
۵۴	۷.۲. سایر رویکردهای مؤثر بر مدیریت دولتی
۵۴	۱.۷.۲. انسان گرایی سازمانی (رویکردهای رفتاری) و مدیریت دولتی سستی
۵۶	۲.۷.۲. رویکرد مدیریت کمی و مدیریت دولتی
۵۷	۳.۷.۲. رویکردهای یکپارچه و مدیریت دولتی
۵۷	الف) رویکرد سیستمی
۵۹	ب) رویکرد انسان
۵۹	خودآزمایی ۱۰
۶۰	خلاصه فصل
۶۳	فصل ۳: مدیریت دولتی نوین
۶۳	۱.۳. مقدمه
۶۴	۲.۳. محورها و ارزش های مدیریت دولتی نوین
۶۵	۱.۲.۳. محوره های اصلی مدیریت دولتی نوین
۶۶	۲.۲.۳. ارزش های مورد تأکید در مدیریت دولتی نوین
۶۸	خودآزمایی ۱۱
۶۸	۳.۳. مبانی نظری مدیریت دولتی نوین
۶۹	۱.۳.۳. علم اقتصاد
۶۹	الف) نظریه انتخاب عمومی
۷۱	ب) نظریه نمایندگی (اصیل - وکیل)
۷۲	۲.۳.۳. نظریه مدیریت بخش خصوصی
۷۲	خودآزمایی ۱۲
۷۳	۴.۳. الگوهای اصلاح اداری در مدیریت دولتی نوین
۷۵	۱.۴.۳. مدیریت گرایی
۷۵	الف) مهندسی مجدد
۷۶	ب) توانمندسازی

۷۸	ج) برون سپاری
۷۹	۲.۴.۳. کوچک سازی
۸۰	۳.۴.۳. خصوصی سازی
۸۰	الف) هدف های خصوصی سازی
۸۲	۴.۴.۳. دیوان سالاری زدایی (بوروکراسی زدایی)
۸۳	۵.۴.۳. تمرکز زدایی
۸۴	خود آزمایی ۱۳
۸۶	۵.۳. انتقادهای درباره الگوی مدیریت دولتی نوین
۸۶	۱.۵.۲. بنیان اقتصادی مدیریت گرای
۸۷	۶.۳. شالوده مدیریت بخش خصوصی
۸۷	۳.۵.۱. تیلور، بسم جدید
۸۸	۴.۵.۳. سیاسی
۸۹	۵.۵.۳. مدیریت راهبردی
۸۹	۶.۵.۳. مسائل حل
۹۰	۷.۵.۳. مشکلات اجرا و مسائل وانی
۹۰	۸.۵.۳. انتقاد کلی
۹۰	خود آزمایی ۱۴
۹۱	خلاصه فصل
۹۳	فصل ۴: رویکردهای اصلاحی کلان و متأثر از مدیریت دولتم نوین
۹۳	۱.۴. مقدمه
۹۴	۲.۴. بازآفرینی دولت و کارآفرینی گرای
۹۶	۱.۲.۴. دولت راهگشا: سکنداری نه پارو زنی
۹۷	۲.۲.۴. دولت متعلق به جامعه: توان افزایش به جای خدمتگذاری
۹۷	۳.۲.۴. دولت رقابتی: تزریق رقابت در عرضه خدمات
۹۷	۴.۲.۴. دولت رسالت مدار: متحول ساختن سازمان های قانون سالار
۹۸	۵.۲.۴. دولت نتیجه مدار: سرمایه گذاری در ستاده به جای داده
۹۸	۶.۲.۴. دولت مشتری مدار: تأمین نیاز مشتری به جای تأمین نیاز بوروکراسی
۹۸	۷.۲.۴. دولت تجارت پیشه: کسب درآمد به جای هزینه کردن
۹۸	۸.۲.۴. دولت پیشگیر: پیشگیری به جای درمان
۹۹	۹.۲.۴. دولت نامتمرکز: از نظام سلسله مراتبی تا مشارکت و کار تیمی
۹۹	۱۰.۲.۴. دولت بازار مدار: حمایت از تغییر به کمک سازوکار بازار

۹۹	خودآزمایی ۱۵
۱۰۰	۳.۴ حکمرانی عمومی
۱۰۱	۱.۳.۴ مفهوم حکمرانی
۱۰۲	۲.۳.۴ انواع حکمرانی
۱۰۲	الف) حکمرانی شرکتی
۱۰۳	ب) حکمرانی جهانی
۱۰۴	ج) حکمرانی خوب
۱۰۷	د) حکمرانی عمومی
۱۱۰	خودآزمایی ۱۶
۱۱۱	۴.۴ دولت الکترونیکی
۱۱۳	۱.۴.۴ مفهوم دولت الکترونیکی
۱۱۴	۲.۴.۴ ضرورت شکل‌گیری دولت الکترونیکی
۱۱۵	۳.۴.۴ کارکردهای دولت الکترونیکی
۱۱۶	۴.۴.۴ مدل‌های پنج‌گانه ابالات: در دولت الکترونیکی
۱۱۷	۵.۴.۴ راه‌آورد‌های دولت الکترونیکی
۱۱۷	خودآزمایی ۱۷
۱۱۸	خلاصه فصل
۱۲۱	فصل ۵: خط‌مشی‌گذاری در بخش دولتی
۱۲۱	۱.۵ مقدمه
۱۲۲	۲.۵ خط‌مشی عمومی چیست؟
۱۲۳	۱.۲.۵ انواع خط‌مشی عمومی
۱۲۳	۲.۲.۵ سطوح خط‌مشی‌گذاری عمومی
۱۲۴	۳.۲.۵ فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی
۱۲۶	۴.۲.۵ ویژگی‌های خط‌مشی عمومی
۱۲۷	خودآزمایی ۱۸
۱۲۷	خلاصه فصل
۱۲۹	فصل ۶: مدیریت راهبردی در بخش دولتی
۱۲۹	۱.۶ مقدمه
۱۳۱	۲.۶ راهبرد چیست؟
۱۳۳	۳.۶ تفکر راهبردی
۱۳۳	۴.۶ طرح‌ریزی راهبردی و مدیریت راهبردی

۱۳۴	۵.۶. مدیریت راهبردی چیست؟
۱۳۵	۶.۶. فرایند مدیریت راهبردی در بخش خصوصی
۱۳۶	۷.۶. فرایند مدیریت راهبردی در بخش دولتی
۱۳۸	۸.۶. مزیت‌های تأکید بر رویکرد راهبردی در بخش دولتی
۱۳۹	خودآزمایی ۱۹
۱۴۰	خلاصه فصل

فصل ۷: نگاهی تاریخی به مدیریت دولتی در ایران..... ۱۴۳

۱۴۳	۱.۷. مقدمه
۱۴۴	۲.۷. اداره امور عمومی ایران در دوران باستان
۱۴۵	۱.۱.۷. دولت فدرال مادها و اولین تجربه حکومتداری در ایران
۱۴۶	۲.۲.۷. اداره امور عمومی در امپراتوری جهانی هخامنشی
۱۴۸	۳.۲.۷. اداره امور دولتی در دوره اشکانیان
۱۴۹	۴.۲.۷. بوروکراسی در دوره ساسانیان
۱۵۱	خودآزمایی ۲۰
۱۵۲	۳.۷. اداره امور عمومی ایران در دوران اسلامی (قبل از دوره قاجار)
۱۵۳	۱.۳.۷. صدر اسلام (پیامبر خلیفه راه‌دین)
۱۵۴	۲.۳.۷. دوره امویان؛ پایه‌گذاری اسلام
۱۵۵	۳.۳.۷. اداره امور عمومی در دوره عباسیان
۱۵۶	۴.۳.۷. اداره امور دولتی در دوره حکومت امرا و سلاطین ایرانی
۱۵۸	۵.۳.۷. ساختار سیاسی و اداری ایران در دوره صفویه
۱۵۹	۶.۳.۷. اداره امور دولتی در دوران افشاریه و زندیه
۱۶۰	خودآزمایی ۲۱
۱۶۲	۴.۷. اداره امور عمومی ایران در دوره قاجاریه
۱۶۳	۱.۴.۷. شکل‌گیری بوروکراسی مدرن در ایران (پیش از انقلاب مشروطیت)
۱۶۷	۲.۴.۷. بوروکراسی و نظام اداری ایران در دوره انقلاب مشروطیت
۱۶۹	خودآزمایی ۲۲
۱۷۱	خلاصه فصل

فصل ۸: مدیریت دولتی در ایران معاصر..... ۱۷۳

۱۷۳	۱.۸. مقدمه
۱۷۴	۲.۸. مدیریت دولتی در دوران پهلوی
۱۷۴	۱.۲.۸. پیش‌دانسته‌ها

۱۷۵.....	۲.۲.۸. توسعهٔ بوروکراسی مدرن در دورهٔ رضاخان پهلوی
۱۷۷.....	الف) تثبیت بوروکراسی مدرن در دوران محمدرضاشاه پهلوی
۱۸۱.....	خودآزمایی ۲۳.....
۱۸۲.....	۳.۸. مدیریت دولتی در جمهوری اسلامی ایران.....
۱۸۴.....	۱.۳.۸. دههٔ اول انقلاب اسلامی؛ گسترش بی‌رویهٔ بوروکراسی دولتی.....
۱۸۷.....	۲.۳.۸. دولت سازندگی؛ آغاز مدیریت دولتی نوین در ایران.....
۱۹۰.....	۳.۳.۸. دولت اصلاحات؛ ادامهٔ حرکت‌های اصلاحی هم‌گام با مدیریت دولتی نوین در ایران.....
۱۹۴.....	۴.۳.۸. دولت اصول‌گرا؛ استمرار مدیریت دولتی نوین در ایران.....
۱۹۵.....	۵.۳.۸. دولت اعتدال‌گرا؛ تأکید بر سند چشم‌انداز و برنامه‌های توسعهٔ کشور.....
۱۹۷.....	۶.۳.۸. س‌های مدیریت دولتی در ایران.....
۱۹۹.....	خودآزمایی ۲۱.....
۲۰۱.....	خلاصهٔ فصل.....

فصل ۹: ساختار کلان تشکیلات دولت در جمهوری اسلامی ایران..... ۲۰۵

۲۰۷.....	۱.۹. مقدمه.....
۲۰۷.....	۲.۹. ساختار سیاسی و اداری جمهوری اسلامی ایران.....
۲۰۸.....	۱.۲.۹. نهادها و دستگاه‌های زیر نظر مستقیم.....
۲۰۸.....	۲.۲.۹. قوهٔ مجریه.....
۲۱۰.....	الف) رئیس‌جمهور.....
۲۱۱.....	ب) وزرا و وزارتخانه‌ها.....
۲۱۳.....	ج) مؤسسه‌های دولتی مستقل زیر نظر ریاست‌جمهوری.....
۲۱۴.....	۳.۲.۹. قوهٔ مقننه.....
۲۱۴.....	الف) مجلس شورای اسلامی.....
۲۱۵.....	ب) شورای نگهبان.....
۲۱۵.....	۴.۲.۹. قوهٔ قضاییه.....
۲۱۶.....	الف) رئیس قوهٔ قضاییه.....
۲۱۷.....	ب) دادگستری جمهوری اسلامی ایران.....
۲۱۸.....	ج) دستگاه‌های زیر نظر قوهٔ قضاییه.....
۲۱۸.....	خودآزمایی ۲۵.....
۲۲۰.....	۳.۹. نظارت بر بوروکراسی در جمهوری اسلامی ایران.....
۲۲۱.....	۱.۳.۹. نظارت رهبری بر بوروکراسی.....
۲۲۱.....	۲.۳.۹. نظارت قوهٔ مقننه بر بوروکراسی.....

۲۲۱	 ۳.۳.۹ نظارت قوه مجریه بر بوروکراسی
۲۲۲	 ۴.۳.۹ نظارت قوه قضاییه بر بوروکراسی
۲۲۲	 خودآزمایی ۲۶
۲۲۳	 خلاصه فصل

فصل ۱۰: اسلام و مدیریت دولتی..... ۲۲۵

۲۲۵	 ۱.۱۰ مقدمه
۲۲۶	 ۲.۱۰ اسلام و مدیریت
۲۲۶	 ۱.۲.۱ اسلام و نگاه مدیریتی آن
۲۲۷	 ۲.۲.۱ ضرورت و جایگاه مدیریت در اسلام
۲۲۹	 ۳.۲.۱ آیا مدیریت اسلامی وجود دارد؟
۲۳۰	 الف) نظر معلمان مدیریت اسلامی
۲۳۱	 ب) نظریه تفکات مدیریت اسلامی
۲۳۲	 خودآزمایی ۲۷
۲۳۳	 ۳.۱۰ مدیریت اسلامی
۲۳۳	 ۱.۳.۱۰ مفهوم مدیریت اسلامی
۲۳۴	 ۲.۳.۱۰ اصول مدیریت اسلامی
۲۳۶	 ۳.۳.۱۰ اهداف مدیریت اسلامی
۲۳۸	 ۴.۳.۱۰ ویژگی‌های مدیران اسلامی
۲۴۲	 ۵.۳.۱۰ تفاوت مدیریت اسلامی با مدیریت سایر مکاتب
۲۴۳	 خودآزمایی ۲۸
۲۴۳	 ۴.۱۰ اسلام و اصول جهان‌شمول مدیریت
۲۴۴	 ۱.۴.۱۰ برنامه‌ریزی
۲۴۵	 ۲.۴.۱۰ تصمیم‌گیری
۲۴۶	 ۳.۴.۱۰ سازماندهی
۲۴۶	 الف) ساختار سازمانی
۲۴۶	 ب) تقسیم کار
۲۴۷	 ج) زنجیره فرماندهی
۲۴۷	 د) سلسله‌مراتب
۲۴۸	 ه) وحدت فرماندهی
۲۴۸	 و) هماهنگی
۲۴۹	 ز) اختیار

۲۵۰	 ۴.۴.۱۰ رهبری
۲۵۰	 ۵.۴.۱۰ نظارت و کنترل
۲۵۱	 خودآزمایی ۲۹
۲۵۳	 خلاصه فصل

۲۵۵	 پاسخنامه
۲۶۵	 منابع
۲۷۱	 نمایه

www.ketab.ir

پیش گفتار

مدیریت دولتی رشته‌ای است که به چگونگی اداره دولت‌ها، نهادها، و ساختارهای دولتی، همچنین کنش‌های براد در بخش دولتی می‌پردازد و جایگاه ویژه‌ای در تحقیق و مطالعه علوم اجتماعی دارد. اغلب صاحب‌نظران معتقدند که پیروزی یا شکست دولت‌ها در هر جامعه‌ای به شیوه اداره امور عمومی آن جامعه بستگی دارد.

اگرچه از آغاز مدیریت دولتی به عنوان رشته‌ای علمی بیش از یک قرن می‌گذرد، این رشته مهم هنوز جایگاه واقعی خود را در کشور ما پیدا نکرده است. این رشته هم در بعد علمی و هم در بعد عملی دارای ضعف‌های بسیار است. تلاش برای ارتقای جایگاه علمی مدیریت دولتی در ایران بدون داشتن رشته علمی مناسب میسر نخواهد شد. این امر نیازمند متون غنی و منسجمی است که درک صحیح و روشنی از مدیریت دولتی به دانشجویان این رشته، به منزله مدیران آینده کشور، ارائه کند و برای موفقیت در کاربرد مدیریت در عمل به آنان یاری رساند.

این کتاب برای درس مبانی مدیریت دولتی تألیف شده است که از درس‌های تخصصی دوره کارشناسی رشته مدیریت دولتی و در حقیقت اولین درس تخصصی این رشته است، و بر اساس تجدیدنظر کامل جلد ۱ و ۲ مبانی مدیریت دولتی قبلی و با هدف آشنایی دانشجویان با مبانی علمی رشته مدیریت دولتی به رشته تحریر درآمده است. برای تحقق این هدف تلاش شده است تصویری روشن از مفاهیم اصلی مدیریت دولتی، سیر تحول و تکوین آن، و موضوع‌های مطرح‌شده در این زمینه ارائه شود تا علاوه بر آگاهی دانشجویان، زمینه مناسب و نوتری برای مطالعات بعدی آنان فراهم شود.

این کتاب در ده فصل نوشته شده است. در فصل ۱، به بررسی مفاهیم کلی مدیریت دولتی می‌پردازیم. در فصل ۲، دربارهٔ سیر تحولی مدیریت دولتی و مفهوم مدیریت دولتی سنتی بحث می‌کنیم. در فصل ۳، مدیریت دولتی نوین به تفصیل بررسی می‌شود. فصل ۴ به رویکردهای کلان و متأثر از مدیریت دولتی نوین اختصاص دارد. در فصل ۵، خط‌مشی‌گذاری در بخش دولتی، و در فصل ۶ رویکرد مدیریت راهبردی در بخش دولتی مطرح شده است. فصل ۷ به سیر تاریخی مدیریت دولتی از دوران باستان تا اواخر دورهٔ قاجاریه در ایران می‌پردازد و موضوع فصل ۸ مدیریت دولتی ایران در دوران معاصر است. در فصل ۹، ساختار کلان تشکیلات دولت در جمهوری اسلامی ایران تشریح شده و سرانجام در فصل ۱۰، اسلام و مدیریت دولتی بحث شده است.

مؤلفان

پاییز ۱۳۹۵